

pustovník

VLADO ŠTEPANIČ

SLZY ZEME

pustovník

✧ KNIHA DRUHÁ ✧

pustovník

VLADO ŠTEFANIČ

SLZY ZEME

**Pustovník:
Slzy zeme**

© 2021 Vlado Štefanič

Slovenské vydanie:

© 2021 KUMRAN, s. r. o.
Mýtna 62, 064 01 Stará Ľubovňa
www.kumran.sk

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto knihy nesmie byť
reprodukováaná, uložená do
informačných systémov ani inak
rozširovaná (elektronicky alebo
mechanicky) bez predchádzajúceho
písomného súhlasu vydavateľa.

Jazyková redaktorka a korektúra:

Zuzana Guričanová

Zodpovedný redaktor:

Eva Štrbová

Návrh obálky a ilustrácie:

Peter Ličko

Grafická úprava:

Ludmila Králiková

Tlač:

Alfaprint, s. r. o.

Prvé vydanie:

ISBN 978-80-89993-33-8

Venujem Márii z Nazareta

CIERNA VODA

MODRÉ MESTO

POKOJNÁ VODA

ORLICA

DIABLOVA DOLINA

SENEČNÉ MESTO

ZUBY SMRTI

PLYTKÁ
SKALA

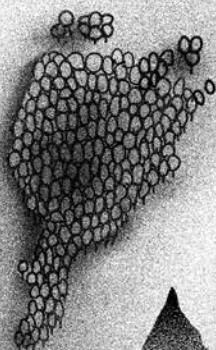
JUŽNÉ MORIA

VÝCHODNÉ MORIA

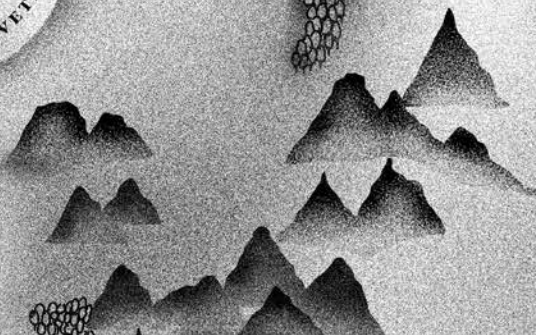
N

SVETLICA

MŔTVY PRAMEN

DIERA

BALIHOR

TRPASIČÍ LES

KRVAVÉ
JAZERO

ZHOR

STRATENÁ PYRAMIDA

MATÚŠ PÍŠŤALKÁR

*Rozprávanie o Matúšovi patrí do histórie mesta Svetlice
a stalo sa ešte pred udalosťami,
ktoré sú opísané v druhej knihe o Pustovníkovi.*

I.

ČIERNY RYTIER

II.

OSADA NA KONCI SVETA

III.

SPOLOČENSTVO

Matúš
Píšťalkár

PRVÁ

Na Svetlicu, mesto uprostred širšej trávinatej planiny, padalo žiarivočervené nebo, keď sa chlapec s drevenou píšťalou zavesenou na krku vyštveral na hradby, ktoré obkolesovali mesto. Obzrel si prvého vojaka, na ktorého narazil pri strielni, ten si ho tiež prezeral. Nechápал, čo tu hore robí, keďže Matúš, chlapec s krátkymi kučeravými vlasmi, nebol vojak. Niežeby to bolo zakázané, ale bolo prinajmenšom nezvyčajné, keď sa mešťania štvrali na hradby.

Chlapec si zastrčil bielu košeľu do hnedých nohavíc. Usmieval sa. Narovnal si hnedú vestu a potom aj píšťalu, ktorá mu visela na krku. Stále sa usmieval.

„Chceš, aby som ti zahral?“ dotkol sa píšťaly a zvedavo nadvihol obočie.

„Tu nie,“ krútil strážca hlavou. „Mám tu robotu, nevidíš?“

„Vidím,“ usmieval sa chlapec. „Tak teda nabudúce...“

Matúš ho obišiel a zastal na okraji hradieb, aby sa nadýchol podvečerného divadla, ktoré pre neho pripravilo slnko, obloha a riedke mračná na západnom horizonte. Prižmúril viečka a sledoval, ako slnečné lúče bezmocne opúšťajú krajinu. Zvlnené lúky sa v rozširujúcich sa tieňoch schovávali do tmy. Slnko strácalo svoju moc. Deň sa chýlil ku koncu a tma si čoskoro podmaní celú zem rovnako mocne, ako to robieva svetlo na pravé poludnie.

Matúš sa pohol a pomaly prechádzal po okraji hradieb smerom na juh. Pozdravil ďalšieho vojaka, obišiel ho a kráčal ďalej. Očami stále sledoval rýchlo sa meniacu podvečernú krajinu.

Na konci hradieb, kde sa kamenná náruč, ktorá objímala a chránila celé mesto, stáčala k východu, stála jednoduchá vežička. Vedľa nej vojak, ktorý sledoval juhozápadnú krajinu. Volal sa Branko.

Chlapec, ktorého Matúš považoval za svojho najlepšieho priateľa. Sused, ktorý sa len nedávno oženil a býval v domčeku hneď vedľa neho. Nemohol by povedať, že celé detstvo prežili spolu. Ani sa nenaháňali po meste, ani sa spolu nehrávali na hrdinov. Poznali sa však dobre, keďže sa vídali každý deň.

Matúš zastal vedľa neho, oprel sa o hradby a znova sa díval na sivú krajinu. Čierne tiene si ju napokon vzali celú, ako keď sa voda vyleje zo svojich brehov. Svetlo stratilo moc. Všetko farebné sa zmenilo na čiernu tmú, až kým sa ráno neukážu prvé slnečné lúče.

Matúš sa díval do divočiny, ktorá v tom podvečernom šedivom závoji vyzerala pusto, akoby bola nepoškvrnená ľudskými nohami. Predstavoval si, že tam ďaleko na západe je Modré mesto a Čierna voda a za nimi šíre more, ktoré doposiaľ poznal iba z rozprávania. Na vlastné oči ho nikdy nevidel.

„Nie je ti ľúto, že si stále tu?“ oslovil priateľa, hoci pohľadom sa stále strácal kdesi v diaľke za hradbami. „Ak by som bol vojakom ja, chcel by som vidieť šírú krajinu a more. Cválal by som na koni krížom-krážom a objavoval mestá a osady, o ktorých som dosiaľ počul rozprávať iba svoju starú mamu.“

„Ty si taký rojko,“ oslovil ho posmešne vojak. „Lietaš v oblakoch, hoci si zodpovedný za to, čo sa deje na zemi. Chápeš? Slúžim nášmu mestu tým, že strážim hradby. Nemôžem sa túlať po krajine, keď mám povinnosti tu. Ja nie som dobrodruh.“

„Ja by som chcel byť,“ pošepol zasnene. „Aj keď popravde netúžim ani tak bojovať ako vidieť a spoznať svet za našimi hradbami.“

„A čo ti bráni?“ podpichol ho vojak. „Zbaľ sa a choď. Aj tvoja mama bude rada, keď bude mať chvíľu od teba pokoj. Už si veľký. Už by si sa mal vedieť postarať sám o seba. Ostatní sa smejú, že sa držíš jej sukne ako kliešť. Namiesto tých nezmyselných výletov do divočiny by si mal premýšľať nad tým, ako sa stať konečne mužom.“

Matúš iba pokrútil hlavou. Nechápal, prečo sa z neho smejú, že sa drží maminej sukne. Mal svoju matku rád. A ona mala rada jeho. Celý život predsa žili spolu. Nerozumel, prečo by s tým teraz mali prestať. Tie silácke reči ho síce neurážali, ale nepáčilo sa mu, keď takto rozprávali o ňom a jeho mame.

Spolu s matkou bývali hneď vedľa námestia, z ktorého vystupovalo do mierneho kopca dlhé a široké schodisko až k palácu.

Otec mu zomrel pred rokom. Nikto mu dodnes nepovedal prečo. Nebol ešte starec, čo sa uloží do postele, o ktorej si susedia potichu šušajú, že je to posteľ smrteľná. Bol pri plnej sile, keď ho zlomila horúčka. Opustila ho až vo chvíli, keď ho opustil život. Ránhojič krútil hlavou a dookola opakoval, že na túto chorobu nie sú ani lieky, ani byliny. Pochovali ho na pohrebisku za mestom. Odvtedy na neho Matúš nemyslel. Bol mŕtvy. A život predsa patrí živým.

Vždy, keď matka o ňom začala rozprávať, odišiel z domu. Prijal jeho smrť ako nevyhnutnosť, ktorú by mali všetci živí prijať s bážňou, avšak tak, aby sa ich život nerozsýpal na kúsky ako rozbité sklo. Mama mu vyčítala, že na otca zabudol. Nezabudol. Pochoval ho nielen navonok, na pohrebisku za mestom, ale aj vo vnútri. Život je jednoduchší, keď sa nesnažíme vysvetľovať nemenné. Jednoduchší, keď si pripomínáme, čo môže byť, namiesto toho, aby sme si pripomínali, čo malo alebo mohlo byť. Aj preto sa rád díval za hradby, do diaľky a dopredu. Aj preto o ňom hovorili, že je rojčivý.

„Hej, ožením sa ako ty,“ oponoval mu Matúš, akoby ženiť sa bola hanba. „Dost, že si prikovaný k hradbám, ešte sa necháš prikovať k cudzej žene. Tomu zasa nerozumiem ja.“

Branko strácal trpezlivosť. Podobný rozhovor už absolvovali viackrát.

„Mal by si si nájsť konečne poriadnu robotu,“ povedal nahnevane.

„Veď mám,“ vystrel sa hrdo Matúš. „Mám svoj nástroj. Píšťalu. A robotu. Som predsa hudobník.“

Matúša volali aj Píšťalkár, kvôli drevenej píšťale, ktorú mal večne zavesenú na krku. Ľudia vraveli, že len čo si ju položí na pery, splynie s jeho srdcom v jedno. Hovorili tomu predurčenie. Ani čo by sa ju naučil ovládať už v matkinom lone. Matúš tomu, samozrejme, veril. A rád o sebe hovoril, že sa narodil iba preto, aby rozveseľoval ľudí písaním. Aby tešil ľudí dychom, ktorý rozozvučí píšťalu do symfónie, akú ani škovránok nevydá cez svoj maličký zobáčik.

„Hudobník?“ vysmieval sa mu Branko.

„Vojakom môže byť každý,“ bránil sa Matúš. „Ukáž mi ale jedného, ktorý dokáže ovládať túto zbraň. Píšťalu. Kto z nich dokáže vykúzlíť melódiu, počas ktorej sa každá smutná tvár premení na radosťou rozžiarenú hviezdu? Ukáž mi ho!“

„Hej, hej,“ smial sa mu Branko. „Najväčšiu radosť z tohto nástroja má určite tvoja matka. Len vďaka tvojej píšťaľe máte plnú komoru. Alebo sa mýlim?“

„Peniaze nie sú všetko,“ obhajoval sa Matúš.

„To vysvetli matke,“ škodoradostne sa zaškeril, „nie mne. To ona sa mojej sťažovala, že sa o všetko musí starať sama. A ak si dobre pamätám, píšťaľu ani nespomenula. A už vôbec nie peniaze, ktoré by ten nástroj dokázal priniesť do domu!“

Branko kývol rukou a obrátil sa mu chrbtom. Tváril sa, že kontroluje krajinu na južnej strane od mesta.

„To dieťa, ktoré by sa už malo správať ako dospelý muž, ostane dieťaťom naveky,“ pomyslel si a dúfal, že sa s ním viac nebude musieť naťahovať.

„Pravda sa počúva ťažko,“ zamrmlal Matúš potichu, ale dostatočne hlasno, aby ho Branko počul. „Kým ja robím, čo iní nevedia, ty iba to, čo dokáže každý. Lenže ja sa ti pre to neposmievam. Neposmievaj sa mi teda ani ty. Ani pre to, že som výnimočný...“

„Vieš čo?“ otočil sa k nemu vojak. „Nechápem, prečo sa starám do tvojho života. Veď ty si už dospelý. Múdrejší ako my, čo iba plníme svoje povinnosti a snažíme sa zodpovedne slúžiť ostatným v meste. Nie ako ty.“

„Čo ja?“ nechápal Matúš.

„Ty?“ Branko dvihol hlas a nahnevane dodal: „Nechávaš svoju matku, aby sa o teba starala ako o malé decko. To je všetko, čo dokážeš urobiť. Nemyslíš, že by to malo byť naopak? Už si veľký. To ty by si sa mal starať o ňu a nie ona o teba. Ale predpokladám, že ani tomuto nerozumieš.“

„Rozumiem,“ súhlasil Matúš, čo Branka prekvapilo. „Rozumiem, že by sme sa mali o seba starať navzájom. Veď sa aj snažím. Ak je smutná, vytiahnem píšťaľu a zahrám jej niečo veselé. Ak má veľa práce, tak jej nezavadziam. Ak upečie koláč, nikdy ju nezabudnem pochváliť. Robím, čo jej vidím na očiach. Zdá sa ti to málo?“

Branko sa mu znova otočil chrbtom. Veľmi by si želal, aby práve vyslovené slová boli iba nepodareným žartom. Pochyboval však o tom. Ten mladý muž to myslel vážne.

Matúš sa pokojne díval na krajinu, ktorú prikryl podvečerný jemný závoj riedkej hmlы. Kížala sa okolo mesta a on si predstavoval,

že okolo neho tancujú neviditeľné víly. Skutočné strážkyne mesta. Nie tí vojaci, ktorí pochodujú po hradbách tam a späť a dosiaľ nečelili žiadnemu nebezpečenstvu. Matúš veril, že ich mesto chráni neviditeľný zástup zázračných bytostí, čo sa ukázu iba tým, ktorí na ne veria. A on veril. Aj preto ich teraz videl. Aspoň si to myslel. Víly, ktoré pred nocou schovávajú ich mesto do bezpečnej náruče.

Matúš odvrátil zrak spoza hradieb a priblížil sa k vojakovi. Branko sa ani nepohol. Očami sledoval zem hneď pod hradbami a tváril sa, že Matúša nevidí. Ten sa k nemu priblížil a poklepal ho priateľsky po pleci.

„Čo je?“ opýtal sa ho podráždene Branko.

„Pozri sa,“ natiahol Matúš ruku a ukázal do stredu mesta.

Pod palácom a dlhým schodiskom bolo námestie, na ktorého okraji sa nachádzal kamenný podstavec, vysoký ako malé dieťa, a na ňom hlinená nádoba, z ktorej na celé námestie žiarili zlaté plamene. Z výšky hradieb námestie vyzeralo, ako keby sa slnko uložilo na noc práve tam.

Zlatý plameň nie je obyčajným plameňom. Je to oheň života. Je zázračný. Dáva teplo do dlhých zimných večerov a svetlo do krátkych letných nocí. Nemôže ho sfúknuť vietor ani spáliť mráz, ba nedá sa ani ukradnúť. Nepatrí nikomu. Preto nemá vládcu ani strážcu. Patrí všetkým.

Nikto nevie, odkiaľ sa v meste plameň vzal ani kto ho priniesol. Ale každý vie, ako dlho horí. Večne. Ľudia tomu veria. A Matúš najviac z nich. Nik však nevie, ako dlho by mesto bez zlatého plameňa prežilo, lebo ani ľudia, ani knihy si na mesto bez plameňa nepamätajú.

Ľudia hovoria, že plamienok žije, že dokáže liečiť zranené, kriesiť mŕtve k životu, robiť zázraky, odháňať búrkové mračná a škodcov z oblohy. Čo všetko však dokáže, nevie nik. Je to tajomstvo, ktoré nepatrí nikomu. Všetci však vedia, že ak by sa niekto snažil využiť plamienok iba pre seba, v jeho rukách by sa premenil na obyčajný oheň. Svoju zázračnosť ukáže iba vtedy, ak sa ho človek snaží použiť pre dobro ľudí.

„Toto je náš plameň,“ šepkal s bázňou Matúš. „Dar, ktorý robí tvoju službu bezcennou.“

Branko sa nadýchol a chystal sa na protiútok, lenže Matúš hneď pokračoval.

„Podľa legendy nám práve tento plameň zabezpečuje ochranu,“ hovoril pokojne a vážne. „A teda chápeš, prečo si myslím, že strážiť naše mesto je zbytočné. A teraz mi povedz, kto z nás je väčší blázon. Ja, ktorý snívam o tom, že by som videl šíry svet? Alebo ty, keď robíš zbytočnú robotu? Ha?“

Branko si v duchu opakoval, že s ním nemôže bojovať. Jedna hlúposť vystrieda druhú. Ten chlapec si nikdy neprizná, že by sa mohol mylíť. Má svoje fantázie a sny, na ktoré ľudia, čo sa snažia zabezpečiť svoju rodinu, nemajú čas. On sa však o nič iné ani nesnaží. Zaujímajú ho iba tie sny. Rojčivý hlupák. Počul, že mu takto hovoria niektorí z jeho rovesníkov. On to hanlivé spojenie dodnes nikdy nevyslovil, ale teraz ho na konci jazyka naozaj šteklo.

„Mal by si už ísť,“ povedal mu nakoniec Branko mierne, „mama ťa bude hľadať. Bude si robiť zbytočné starosti. Už je tma. Po zotmení by si sa nemal túlať po hradbách.“

Matúš sa díval pod hradby smerom do mesta. Oči mal veľké ako ropucha. Jeho večne zasnená tvár sa ponorila do tmy rovnako čiernej ako zem pod nimi. V očiach mal zdesenie. Otvoril ústa, ale nevydal z nich hlas. Prudko dýchal. Vyzeral prestrašene, akoby videl ducha. Akoby mu práve ten zovrel hrdlo chladnými prstami. Matúš natiahol ruku a namieril ukazovák do stredu mesta.

„To nie je možné,“ vykoktal nakoniec zdesene. „Plameň...“

Branko sa obzrel k mestu. Spočiatku si nič nevšimol. Bolo pokojné, tiché a tmavé. Čierne ako krajina za hradbami. Ponorené do noci ako všetko živé okolo. Uvedomil si však, že takto ich mesto ešte nikdy nevidel. Dosiaľ totiž žiarilo vždy rovnako vo dne ako v noci. Zázračný plameň mal v sebe toľko svetla, že osvetľoval každú uličku a každý dom aj po zotmení. Jeho svetlo bolo pokojné a nenásilné. Nedráždilo oči a nekradlo ľuďom spánok.

Branko si konečne uvedomil, že ich mesto zaliala hustá a čierna tma. Tak ako sa stratilo svetlo z oblohy, stratilo sa aj svetlo z ich mesta. Zázračný plameň vyhasol.

DRUHÁ

Matúš sedel pri kamennej studni na okraji námestia už od rána. Bolo to jeho každodenné javisko. Ak si niekto želan, aby rozozvučal svoju píšťalu a rozveselil tak smutné srdcia a tváre, vedel, že by ho mal hľadať práve tam. Ešte sa nikdy nestalo, že by prežil deň bez toho, aby ho niekto požiadal o pieseň. Nikdy nezabudne, ako sa k nemu sklonil pán Svetlice a slušne ho poprosil, hoci práve on by nemusel, aby mu zahral niečo veselé. Občas sníval, že si k nemu po pieseň príde aj Michaela, dedička mesta, lenže tá sa medzi ľuďmi neukazovala takmer vôbec.

„A nie je to nuda, sedieť celý čas na námestí a písať?“ opýtal sa ho kedysi dávno Branko. Vtedy mu na to nepovedal nič. Dovtedy mu ani nenapadlo, že by mal mať strach, že prežije nudný život. Celé dni predsa pozoroval, ako sa vďaka jeho píšťale menia smutné tváre a zahmlené oči. Snažil sa zapamätať si a uchovať v sebe každú chvíľu, keď bol svedkom nanovo rozžiarených tvárí a očí. Nikdy by mu nenapadlo volať tie chvíle nudnými. Naopak, boli pre neho záračné a plné života.

Matúš si navlhčil pery jazykom. Priložil si píšťalu k ústam a vdýchol jej život. Dievčence s plnými košíkmi, ktoré prechádzali cez námestie, ho hneď zdravili a chichúňali sa. Deti, ktoré sa naháňali okolo studne, sa zastavili a vešali sa po ňom, akoby bol vešiak na kabáty.

„Počkajte!“ skríkol veselo a nahol sa nabok, aby zliezli dolu a neublížili si.

„Ešte, prosím, ešte!“ volalo na neho dievča s červenými vlasmi a deti sa k nemu hneď pridali. „Ešte, len pískať...“